

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre . . . . . 12 frt. o. 6.
Félévre . . . . . 6 „ „ „
Évnyegyedre . . . . . 3 „ „ „
Egy órára . . . . . 1 „ „ „

Szerkesztői szállás:

belső s%ntetca 131. szám.

Kiadó hivatal:

Középutca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr.
2-ször 6 kr. 3-ször 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppellik Alajosnál (Wollzeile 22.)
Haasensteint és Voglertnél (Neuer Markt 11 szám.)
Posten: Zeisler M. (Király utca 60 sz.)

Nyitlári cikkek:

sora után 20 kr. előleg beiktatása mellett a szerkesztőséghez czimzendők.
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Előfizetési felhívás

„K. KÖZLÖNY” October — decz. folyamára.

Tisztelettel kérjük azon t. cz. előfizetőinket, kiknek előfizetésük mult hó végével lejárt, megrendeléseiket mihamarabb megtenni, hogy teljesszámú példányokkal szolgálhassunk

Előfizetési ár: 3 frt o. 6.

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutca Stein könyvkereskedése) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodik van.

Az előfizetési összegek beküldésénél **postai utalványt** kérünk használni, mely **jutányosabb** és kevesebb fáradsággal jár a pecsét alatti küldésnél; így például: 3 frtért 18 krt kell fizetni a feladásnál és 3 krt itt az átvevésnél, holott a **postai utalványra 1 darab 10 kros bélyeg ráragasztásával minden ki van fizetve.**

Stein János,
„K. Közlöny” kiadója.

Éber Nándor

széki választóihoz tartott beszéde.

Tisztelt polgártársak!

Megigértém önöknek, hogy a nyáron eljövök és ime itt vagyok. A nyár ugyan már egy kissé hanyatlóban van; de ha egy kissé késsem, nem az én hibám volt. Higgyék el, ha csak hajlamomat követhettem volna, szivesebben jártam volna be Erdély szép hegyeit és völgyeit, mintsem hogy az országgyűlés végével Bécsbe mentem volna, ott a tikkasztó hőségben a tanácssteremben ülve, a hadügyminiszterium költségvetését vizsgálván.

De megjött végre a szünidő reám nézve is, és én ezt felhasználom, hogy önökkel kezdet az országgyűlés előszóval közösen meg bennem helyezett bizalmokat, mit eddig csak írásban tehettem. És én azt annál inkább teszem, minthogy az új országgyűlés első időszaka be lévén fejezte, e látogatásom alkalmat nyújt önöknek a történetekről számot adni.

Midőn megválasztásom után önöknek írártalmi bizalmát levelben megköszöntem, kijelentettem, hogy önöket az országgyűlésen történetekről rendszerint tudósítandom, mert csak így lehet fenntartani azon folytonos összeköttetést, melynek — véleményem szerint — az országgyűlési követ és választói közt létezni kell és ében tartani azon érdekeltséget, melylyel, kívánatos lenne, hogy minden szabad honpolgár az országgyűlést lépten kövesse.

A lefolyt időszak rövid volt és a becses rövid időnek egy tetemes részt fölemésztettek, egyfelől azon hosszadalmas formák, melyekkel a választások igazolása és a ház alakulása még mindig össze van kötve. Mint tudva van önök előtt, a mult országgyűlés utolsó teendője a házszabályok át vizsgálása volt. A mennyire ezek a választások igazolására vonatkoznak, az új szabályok kétségen kívül elnyövesebbek a régiekénél, mert nem az egész házra, hanem az osztályokra és külön választott bíróságokra bízván a választások szabályosságának megjelölését, ezáltal nemcsak hogy az igazolási eljárást gyorsították, hanem egyszerűsítették is az igazolást azon igazolási és hosszadalmas vitáknak, melyek ezelőtt hónapokig halasztották a ház alakulását.

Ennek dacára a tapasztalás nemcsak az igazolási eljárásnál, hanem azóta is majdnem naponta kimutatja, hogy a házszabályok még most is igen hiányosak.

Alkotmányos felfogás szerint ugyanis egyáltalában választási igazolásnak minczen helye, minden választás, mely az e célra a törvény által kijelölt felelős közegek által végrehajtott, helyesnek tekintendő, míg az ellenkező be nem bizonyított. Angliában, Amerikában és a Svájcban, azaz: mindazon országokban, melyek — mint az alkotmányosság mintá tekintetűk — minden választott hivatalosnak bejelentetve és kihirdetve, a választott elfoglalja helyét és megtartja mind addig, míg a csak kényven folytan elene udithato vizsgálattól ki nem tűnik, hogy választása törvényes nem volt. Ellenben a nálunk még létező szabály szerint minden választott követ addig bitorinak tekintetik, míg magát nem igazolja. Ez nem egyéb, mint a régi pontialis rendszer egy néme, mely szerint mindenki gombostevőnek tekintett, míg titteleivel be nem bizonyította, hogy becsületes ember.

A mi a házszabályok egyéb részét illeti, ezek oly hiányosak, bonyolodottak és egymással néha

ellentétben lévők, hogy alig mulik el egy nap is, melynek egy tetemes része a házszabályok iránti vitában el nem telne. E viták, a helyett, hogy magyarázatul szolgálának, ellenkezőleg a szabályok értelmét úgy összezavarják, hogy néha a tanácskozást majdnem megüli az és a ház sem előre, sem hátra nem mehet. Számaltalan ily eset volt, úgy hogy már most is mindenki meggyőződhetett, hogy mulhatatlan szükséges a szabályokat ismét újra átvizsgálni és egyszerűsíteni, ha rendet akarunk behozni a tanácskozásokba.

A ház alakulása után az első teendő volt a királyi leiratra való válaszfelirat elkészítése és megvitása. A bevett alkotmányos szokás szerint a felelős kormány a Felsőjövágysággal az országgyűlés elején előterjeszti a királyi leiratban programját, melyre a ház a válaszfeliratban felel, helyeslve, vagy nem ezen programot, és ezen válaszfelirat megvitása egyszerűs mind alkalmas szolgál az országgyűlésben létező pártok megmérékzésére.

Mint emlékezni fognak, a kormány programjában a belső reformokat tűzte ki, mint a jelen országgyűlés feladatát, befejezetnek tekintvén a közjogi kérdést. Az ellenzék ellenben ismét a közjogi kérdést hozta előtérbe. Három hétig folyt a vita, de százaz volt az is, nem is lehetett más, mert — a tárgy ki lévén meritve rég — csak is ismétlése volt mindazon érveknek, melyek a jelen közjogi állapot mellett, vagy elene már három éven át a lefolyt országgyűlésen a sajtóban és más téren felhozottak; de a vitának végeleges eredménye kimutatta, hogy a nemzet nagy többsége képviselői által újra kinyilatkoztatva megnyugvását a jelen közjogi állapotban és a kormány azon tervét, mely szerint a jelen országgyűlésnek feladata a belservesztes reformja; de ezt talán olcsóbban is leheteti volna elérni, mint a három héti vitával, melynek minde napja az országnak 6000 forintjába került.

Azonban minden halasztás és idővesztegetés dacára mégis sikerült a mult országgyűlési szakban a reformok terén egy tetemes lépést haladni és a jövő törvénykezési rendszer alapját megvetni.

Ha mindenütt ez országban az emberek oly jó összhangzásban élnek, mint önök, ha sehol sem lenne több pörlekedés és kihágás, mint itt, a törvénykezés elrendezése csak kevés bajjal járt volna. De ily irigylendő állapot, mely elszigetelt helyzetű és egyszerű viszonyainknál tova lehetséges egy egész országra nem alkalmazható. Menneit nagyobb mértékben fejlődnek az anyagi érdekek, annál bonyolodottabbakká lesznek a jogi viszonyok és annál szükségesebb, hogy a törvénykezés szakértő férfiak által kezeltesek, kik életüket kizárólag e pályának szentelik, és különösen e pályára-mivelik ki magukat.

A mostani rendszernél ez csak is kivételes esetekben lehetséges, mert aligha lehet számítani arra, hogy valaki egész erejét és képességét egy sok tanússal járó pályára fordítsa, mely oly bizonytalanságnak legyen kitéve, mint a választás, és melynél a szakkepzetségen kívül még szükségképen sok más tekintetek is határoznak.

A bírónak magasztos a hivatása, ő neki párt-szenvedélyek felett kell állania és ép oly függetlenné lennie feltétel, mint föfelé, csak így lehet valóban részrehajlatlan; de menneit magasztosabb állása, annál szükségesebb, hogy egyszerűs mind felelős is legyen azon hatalom gyakorlataért, mely reája bízott. Ily független és felelős bíróság alkotására céloznak a törvényjavaslatok, melyek a mult országgyűlési időszakban megszavaztattak. De ezek csak vázlatát tartalmazták az egész törvénykezési rendszernek, melyet betölteni a közlelbi ülészek feladata leendő.

A bírói szervezet fő alapjának meghatározása volt a legközelebb mult országgyűlési ülészeknek volt eredménye; de maradt mégis elég idő azonfelül némely más sürgős tárgy elvögzésére; ilyen volt a népszámlálási törvény, mely minden mivelt országban öt, vagy tíz évenként szokott történni és mely nélkül rendes államháztartás nem is képzelhető. Ott volt továbbá az újonozási törvény. Bármi súlyosan érezte mindeki a katonai kötelezettséget, míg minden más körülmények lévén annamoz oly nagy fegyveres erőt tartanak, nekünk is csak ala kell magunkat vetni e kényszerűségnek, ha csak nem akarjuk, hogy minden alkalommal ök szabjanak nekünk törvényeket, a mit magyar ugyancsak nem tűrt. De az idei újonozás már az új rendszer szerint ment végbe, mely szerint a katonakötelezettség csak is három évig tartunk fegyver alatt, a melynek lefolytatásával hazatér és csak is minden évben néhány hetre gyakorlati végeti kötelese megjeleneni. Ez nagy előny a multéhoz képest, hol a katonai batóságok önkényéről függött, mikor bo-

csajtották haza a katonát, most a törvény határozza meg az időt. Azonfelül nemcsak az ezredék mind haza térnek, úgy, hogy az, ki katonaszkodik, nem lesz többé, úgy szólván, számkivett hazájából, hanem, ha nem is épen szállóhelyén, de legalább ahoz közel lesz elhelyezve. Így a katonaszkodás nem lesz többé oly súlyos, mint eddig volt.

Végre az országgyűlés a lefolyt ülészekben még két vasútvonalat is engedélyezett: az egyiket Lengyelország, a másikat pedig Steyerország felé. Mind a kettő új lendületet fog adni anyagi jólétünknek. Fogják azt tapasztalni, ha az erdélyi vasúttak meg lesznek építve, és pedig meglesz jövő tavasszal azon része, mely önöket leginkább érdekli, t. i. a kolozsvár nagyváradi vonal. Mondhatom önöknek, hogy egy rézén jártam is minap Kolozsvárot. Igaz, hogy csak egy kis része volt, de már az is elég volt arra, hogy érezze mindenki, hogy az, a mit oly rég óhajtottak, a legközelebbi jövőben valósággá leendő.

De az országgyűlési munkák alatt önöket sem felejttem el. Nem hozhatom ugyan azon jó hírt, hogy sokánát nyitnak, sok a só mindenütt, nemcsak Erdélyben, hanem Oláhföldön is könnyebben lehet hozzá jutni, mint itt. A kormánynak ott kell aknázni, a hol legolcsóbban teheti és legkönnyebben szállíthatja tovább. Baj, hogy tóval esik a Mezőség és rosza az utak. Azért összeállottunk mi erdélyi képviselők és a kormány figyelmét felhivtuk ezen hátrányra, mely Erdély egyik legtermékenyebb vidékét egészen kizárja a világból, a kormány hajtott figyelmetestünkre és már is a mérnökök ki vannak küldve, hogy tájékozzák magukat és terveket terjeszsenek fel, mi által a bajon segíteni lehetne. Ebből önökre is nagy előny fog hárulni. Egy lépéssel közelebb lesznek Kolozsvárhoz és a vasúthoz.

Az országgyűlés végével jöttek a delegációk. Tavaly Pesten voltak és a bécsi urak lejöttök, az idén nekünk kellett felmenünk és átvizsgálni a hadsereg költségvetését. Nagy az kétségen kívül és nem is keesegtettem önöket azon reményvel, hogy azt a mostani körülmények közt nagyon alább lehessen szállítani. Míg nagy serget kell tartanunk, nagynek kell szűsségképen a költségnek is lenni. Lehet ugyan ott még itt-ott takarítani és mi ki is jelöltük az útát, melyen az eszközölhető; de már is nálunk a katoná keszebbe kerül és csekélyebb aránylag a legénységhez a tisztek száma, mint bármely más külföldi seregben. Azt még sokkal leszállítani annyit tenne, mint a serget tönkre tenni és az egész kiadás cél nélkül lenne. Arra kell ügyelnünk, hogy a sereg jól szerveztesse, hogy a pénz oda fordítsák, a hová kell, és hogy minden, mi felesleges, megszűnjék, és ezt, biztosíthatom önöket, hogy lelkiismeretesen megtettük.

A baj abban rejlik, hogy 800,000 emberre kellett szabni a haderőt, és a bajnak csak egy orvoslása van: és ez a honvédség minél előbbi gyarapítása és kiképzése. Ehez önök is járulhatnak, ha ez intézményt erőlyesen felkarolják és minél előbb bebizonyítják, hogy a magyar honvéd bármily rendes katonával megmérkőzhetik ügyességben és kiképzetségekben. Ha ez egyszer ki fog tűnni, eljövend az idő, hogy leszállíthatjuk a rendes katonaság számát, a nélkül, hogy azáltal állásunk veszélyeztetve lenne.

Mint tudják, a ki az erszényt kezeli, az majdnem mindig az úr, így a delegatio is, mely a seregre és külügyekre szükséges költséget megvizsgálja és ítélete szerint megszavazza, vagy nem, befolyását gyakorolhatja mind arra, mi ezzel összefüggésben van.

Igy a legközelebbi delegatio azt tapasztalta, hogy nem igen jó viszonyban vagyunk a poroszokkal, az pedig baj, mert mi békében akarunk élni mindenkiel és barátságos viszonyban szomszédainkkal. Felszóltat tehát a delegatio és megerteite elég tisztán ebbeli véleményét. Es ime mi történt, alig mult el egy hónap azóta és a jó egyetértés annyira helyreállt, hogy a porosz koronaherceg a napokban Bécsben lesz látogatásra.

Ott volt továbbá a határörvidéki kérdés, egyike a legkényesebb kérdéseknek, mely mégis minden nap elodaszalalanaabba vált. Egyenesen a delegatio nem is szólhatott hozzá, mert a határörvidék magyar terület lévén, e kérdés megoldása első sorban a magyar országgyűlés hatásköréhez tartozott, melyhez a monarchia másik felének csak annyira volt joga hozzászólani, a mennyiben e területnek visszacsatolása a közös ügyek költségeire nézve a két fél között megállapított arányt megváltoztatta. De szólhatott a kérdéshez annyiban, a mennyiben a határörvidéki ezredék fenntartására szükségelt öszszeg a hadügyminiszterium költségvetésében szerepelt. Felszóltat tehát és a miniszterelnök szokott erélyével és ügyességével tolmácsolván ő Felsője

előtt az ország ebbeli kívánatát; elhatározotat, hogy a 14 még meglévő határörvidéki ezredékből kettő azonnal feloszlattassék, területük a magyar korona területébe olvasztatván, és hogy azonfelül még azon ágai Magyar- és Horvátország közt létező közös ügyeknek, melyek eddig még a katonai hatóságok kezében maradtak volt, a magyar miniszteriumnak átadassanak. Így az első lépés e kényes kérdés megoldására megtörtént.

Lesznek kétségekíval olyanok, kik a történet kevesetűi fogják; de ezek csak azok lehetnek, kik a létező körülményeket vagy nem ismerik, vagy csak képzelődésükben élve, a kellemetlen, de valtozhatlan tények előtt szemet hunynak és struccmadár politikát űznek, hátat fordítván a nehézségeknek és keesegtetvén önmagukat, hogy azáltal azokat elbáríthják.

Ime rövid vázlat a történeteknek, melyből látni fogják, hogy az idei rövid országgyűlési ülészek korántsem volt eredménytelen. A munka hossza és nehéz, de halad előre és az a legnagyobb megnyugvás a jövőre nézve. Csak ne egyedül azt tekintsek a mi még teendő, hanem vessenek néha egy pillanatot arra is, a mi történt, akkor látván, hogy mennyi történt már, nem fognak visszariadni a még hátra lévő teendők halmazától, hanem reményteljesen és erőlyesen fognak előre haladni, azon nagy, szabad és boldog magyar haza alkotásában, mely mindnyájunknak legforróbb óhaja.

„Egy rágalmazó lap önmaga ássa alá saját hitelét.”

„Hon” (e. k.) 229. sz.

— A „Magyar Polgár” furcsálkódó fenegyereke nem rég egy kőszá hir alapján azzal vádolta az ország köztiszteletét s az erdélyi részek halálját kiérdemelt királyi biztot, hogy Badenben aláirta az orosz segítségért folyamodó kérvényt és szolgálta Schmerling alakotmányos rendszerét. A kőszá hir forrása a „Magyar Ujság” volt, melynek szerkesztője Irányi Dániel, átolvasván a „P. Napló”-ban és „Esti Lap”-ban megjelent illetékes és döntő czáfolatot, saját lapjához intézett levelében így nyilatkozik:

„Mi nemcsak hogy egész készséggel sietünk átvonni e czáfolatot, hanem — — — sajánlatunkat is kijelentjük azon, hogy ily súlyos alaptalan vádnak helyet adtuk lapunkban.” — — — De maga a „Hon” is adta kivonatban a jobboldali lapok czáfolatát.

Es mit tesz a „Magyar Polgár” furcsája? A lap 119-dik számának Hirharangjában ezt írja: „A „Magyar Ujság” egyik közlelbi száma visszavonja a gr. Péchy Manórról közölt életrajzi adatokat.” Pedig ő volt az a fenegyerek, ki mohóság-gal kapta fel az Irányi által is „alaptalan vád”-nak nevezett közleményt; sőt a „M. Polgár” 118 dik száma „Pro domo nostra” című II-dik cikkében bevallván azt, hogy „nem lehetlen, miként hasábjaira olykor (!) valótlanosságok is becsuszhatnak”; hangulyozá, hogy „a sajtó közlelbi kötelessége, hogy mibelyt biztos tudomást szereznek közleményeik alaptalanságáról, azt nyiltan be is vallják.” Ime tehát a „M. Polgár” furcsája a kebellap által kijelölt kötelességnek sem tett eleget, nem fogván rajta a „legolvasottabb” ellenzéki lap, a „Hon” példája, nem a „Magyar Ujság” szerkesztőjének lovagias levele.

A „Magy. Polg.” furcsálkódó fenegyereke, a ki kedvét leli abban, hogy alaptalan vádatat közöl mások után az ország jellemteljes férfairól, de nem tartja kötelességének azokat olvasói előtt helyreigazítani, bár azt az, kitől vette, megczáfolja, — ez a fenegyerek a hiba bevállása helyett újabb vádat hoz fel gr. Péchy ellen: tehetetlen államférfinunk levezi őt, kinek vezetése alatt az ország egész érdekei s szenvednek, s azt állítja, hogy „ma már a kormánypártiak önértetes nyilatkozata is helyesli (a „Magy. Polg.” fenegyerekének) eljárás”(át).

Hogy az olyan furcsálkódó fenegyerekek itélete, kik a pénzügtyan elemelt magolva az ország legelső pénzügyi kapacitásának államköltéséget jupiteri hangon bírálják, — kik annyit sem értvén a katonai dolgokhoz, mint az egyszerű őrvezető, vezéreziknek irnak a hadsereg szervezéséről, — kik a gyakorlati politikát csak hírből ismervén, mégis mentori hangon adnak oktatást azon nagy államférfinunk, ki 40 évig állott a hazai szabadelvű párt élén, s kinek teltsége előtt Európa meghajol, — kik egy ország parlamenti többségével szemben soloni bölcseséget követelnek a kezdőknek, s az ország intelligentiája túlnyomó nagy részét kiskorunk akként emlegetik írkaikban, — kik neahogy éreztesszel és idomos tapintattal bírának, de politikailag annyira éretlenek, hogy az ország többségének politikai meggyőződését sem bírják tisztelni, — hogy, mondják, az ilyen fenegyerekek ho-

gyan ítélnék valaki államférfini képessége felett és ha itéltek önbizottságukban, mennyit nyom egy ily gyerekes puffeszkedés, erre kár lenne egyetlen szót is vesztegetnünk.

Tény, hogy az erdélyi részek értelmiségének 95/100 ad része elfordul azon hobortosságtól melyet Királybágon innen ellenzéki politika címen hirdet a „M. P.”, holott az nem egyéb gyerekes akadékoskodásnál, s a legjellemteljesebb emberek sárral dobálásánál; tény, hogy ez országész országos képviselői megválasztásánál is tanúsítá, mennyire idegen Izraelben a hobortoss felegyerekek politikának csufolt lábatlanokdása; tény, hogy itt sokkal tapasztaltabbak az emberek, mintsem a teoriák szürke kűdében botorkáló éretlen koponyákat államférfini fejekkel cseréljék össze: — ezért, ha ily szánandó, együgyűségé paripájáról hirdet más képtelenség, — ha a magát nem ismerő önbizottság olyant akar lerántani, kit néhány fenegyerek kivételével mindenki tisztel és nagyra becsül, akkor minálunk a józan emberek szemébe nevetnek s így szólnak: nem tudja mit beszél, hadd beszéljen, szava elhangzik a pusztába.

Tudjuk mi, hogy ez országész legfőbb érdekei napról napra jobban vannak és lesznek biztosítva; látjuk az ipart és kereskedést emelő vasutat benyulni; látjuk a derék honvédek sorait; látjuk, hogyan méltányolják megyék és városok annak érdemeit, kit a furesáskodó fitymálni méltoztatik stb. ezért nem óhajtuk azon állambüleség megkostolását, melynek debertékjén ugyan kaparász a „M. Polgár” furesáskodó fenegyereke. Csak költse el a beltartalmát is, mi azért nem instálunk a kotyvalékból. Oslott azonban az állambüleségből másoknak oztogatóának a fenegyerekek, tanulják meg: mi a különbség a képzeltet eszményi és valósiható gyakorlati közt, az t. i., hogy egyetlen alkotmánygyűjteményt átlapozott ifju oly szép eszméket tehet papírra egyetlen nap alatt, melyeket 100 év alatt sem lenne képes száz első rangu államférfia életbeléptetni, kivált, ha a kivonatot készítő ifju valami Minervának képzele magát és hajlandó a csillagrugásra, a mint ezt a „M. Polgár” furesáskodó fenegyerekénél gyakran tapasztaljuk.

Külföldi levelezés.

Göttinga, szept. 29. 1869. — Engedje meg t. szerkesztő ur, hogy innen távoli helyről becses lapját az alkalommal igénybe vegyem s erdélyi tanító társaimmal s általában a népnevelés minden barátaival egy napnak öröndetes eseményét tudásam, annyival is inkább, mert ugyhiszem minden énem esemertét is nyújthatok a nevelésügy bajnokainak és barátainak az itteni tanítók magyartársáról.

Ma reggel a göttingai elemi iskola igazgatója Voigt egy itt tartandó tanítói gyűlésre hívott meg engemet Sch. M. és K. S. barátimmal együtt, s személyesen a gyűlés helyére el is vezetett.

Minden német államban, mely ezelőtt királyság, hercegség sat. nevet viselt, de az 1867-ki porosz hadjárat után csak mint provincia említettnek, van egy országos tanítói egyesület, mely alatt több vidéki vagy kerületi egyesületek állanak. Egy ily értekezlet tartott itt a Göttinga vidéki tanítók között, mely „Pestalozzi egylet” nevet

visel. Tíz óra tájban nyitottunk bé a nagy terembe s éppen jókor, mert az elnök csengettől hirtel adá az összejűlt mintegy 100 tagból álló tanítói seregnek, hogy az elnök a gyűlést megnyitni kívánja, mely éneklés s rövid egyszerű de alkalmi imával meg is történt. Erre az elnök Harland einbekki tanító rövid beszéde után felmutatja dr. W. A. Jütting és Carl Majer néptanítók műveit, melyek után bejövendő tiszta jövedelmet a szerzők az egyet pénztára gyarapítására ajánlják, melynek célja a szegény sorsu tanuló segélyezése. Ezután Voigt főtanító szót kérve igénytelen személyűnk mutatta bé tetszés között. A pénztárnoki sat. jelentések után Vegner tanító igen szép beszédében ajánlja, miszerént kéressék meg az országos tanítói egylet, hogy a pensionalfondot, melyet eddig csak a tanítók fizetéséből részletes levonással tartanak fenn, az országos alaptól is emeltetni kérje az illető helyen; valamint dr. Jütting indítványozza, miszerént kéressék meg a cultusminiszter, hogy a hannoveri tanítói testület aránylag képviseltesse az országos zsinaton; meghatározásában előadja, hogy minél előbb egy új iskolai törvénnyel fogják meglegni Hannovert, iparkodni kell, hogy az készületlen ne találjon. A tanítói kar — mondá beszédében — jelenleg azon ponton áll, hogy az egyik kezében karddal, a másikban könyvvel tovább működjék, beszéde után felkérte a gyűlést, mondják ki véleményüket a felől, ha valyon confessionalis vagy inconfessionalis legyen-e az iskola? Mire a gyűlés kölcsönös — a legszebb rendben folyt — eszmecserék után a következő határozatot tette jegyzőkönyvre: eddig a papok hatalma alatt volt az iskola, de ezek csak egyoldalul működtek az iskolákban s önkényi hatalmokkal tanítókat és szülők jogát sértették, ők (a tanítók) bár ezután is az egyház hű védői kívánunk maradni s céljuk nemcsak honpolgárt, de hű keresztényt is nevelni; mindemellett azonban a korszellem nyomán kívánják, hogy az iskolák ezutánra a papság önkényi hatalma alól felmentessenek. Az anyaszentegyház e tárgyban jelenleg harcol az állammal, de miután az állam helyetése a szülőknek, hinni szeretik, hogy a győzelem az államé lesz. A tanítók nem akarják ugyan, hogy minden felügyelet nélkül önmagokra legyenek hagyatva s éppen azért mivel a szülők felügyelete az állammal ugyanazonos — kívánják, hogy az állam felügyelete alatt álljanak, — minden tanítónak azért törekvése, célja ennek keresztülvitele legyen. Mindennek azonban csak lassan kell előre menni, s a törvényhozásban sem lehet egyszerre nagy ugrásokat tenni. A tanítók oly módon tanításnak, hogy tanításokba ne szólhasson senki; itt az idő, hogy módot kaphassanak a szülők és status is a felügyeletet kezébe venni. Ohajtása az egyetnek, hogy a törvényjavaslatot a tanítók készítsék és terjesszék a cultusminister elébe s ehhez járuljon minden tanító a provinciában; tanfelügyelők is csak az értelmesebb tanítók közül választásának s kölcsönös segédkezésekkel arra kell törekedni, hogy szülők és tanítók a papi gyámság alól fölmentve természetes jogukba helyeztessenek.

Még egy jelenet a tanítók magoktartásáról. A kormány a testület lapja segélyezésére 100 tallért ígért évenként oly fenbágyással, hogy semmiféle kormányzattal, különösen pedig a kiadandó iskolai törvényekkel ellenkezésbe ne jöjjön. A társulat a segélypénzt nem fogadta el.

dön heverednek az iszapban. Különböző fajta kecskék járkálnak le és fel, megszagolják a járó kecskét s játszadozva engedik magokat simogatni. A paria kutyák egy-egy példányát látni lehet a bazar szűk utcájában is, mint hogy e faj minden indus faluban feltalálható; remegve ide tova pillantgatva oldalognak, készen kikerülni a vetényeket, melyeket utánok szokás lodítani. Utálatos egy állat ez a paria-kutya, kinezése undorító, hangja olyan mintegy sakalé; morgása, ordítása pokoli, megrontja az európai kutyát, ha hosszab ideig ül az Bengáliában; hanem azért mégis szánandó egy állat, folyvást üldözik, verik, s végre is éhen vesz el. A legyek csoportosan repülnek ide oda, főtanítójuk a cukrász bolt; nincs tölték nyurga sem embernek, sem állatnak, zugasók, sokaságok miatt — elkábító. A bennszülöttek nem sokat törődnek velük, eltűrik magukon, s kísérletet sem tesznek elűzésükre.

A bazarban vevők és árusok egymást torkolják le, mesés hazugságokkal igyekeznek egymást leszedni. A család és ámitás légkörében élnek, a hazudság sokkal természetesebb szokás nálunk, mint az igazmondás. Rendesen minden árut meg lehet venni a kért ár felén. Általában a bazar nagyon tisztán tartják; az utcasarkokon összehalmozott szemetet naponta elhordja egy kis csinos szekér, mely elébe Brahma szent állatját, a fehér bikát fogják be.

A bazar egyik vonzó pontját képezi a dohánybolt, melynek tulajdonosa egész méltósággal ül arni között, s mintegy jószágunk hirdeti, midőn reggeli pipáját szidogálva mutogatja különböző eladó fajtaikat.

Keletindianban férfiak és asszonyok, vénék és ifjak mindannyian dohányoznak; már a 4—5 éves gyermekek szívják a dohányfüstöt kifurt kokuedio héjaikból s egy vén pipás nyugodtságával bocsátják ki szájukból.

A dohánybolt a bazar utolsó boltja. Innen

Ezek után a gyűlést ismét hálaadó ének zárta be, mire d. u. 3 óraker egy társas ebéd következett, melyen mi is szerencsések voltunk részt vehetni, hol sok szép pohárköszöntések folytak a rajnai bor mellett. Legelsőben dr. Jütting emelt poharat a magyar nemzetért, örömet fejezve ki a felét, hogy végre valahára századok lefolyása után sikerült e derék nemzetnek oly támpoatot vivni ki magának, melyen haladva a világ történelemben nem kis szerep várakozik reá; kiemelte ennek kormányát, mely népe jólétének előmozdítására egyik főszükségül a legnemesebbet, a népnevelést tűzte céljául, miről kedvesen tanuskodik az is, hogy tanítói közül többeket messziföldre küldött a talán ott jobb lábón álló nevelésügy elajátítása végett; mire hoch! kiáltások között mindenki sietett velünk poharat koccsintani.

Ezután egyik társam Sch. M. megköszönve a barátságos fogadtatást, poharat emelt a hannoveri tanítókért, kiknek eddigi működése hathatósan elősegítette Hannovert a felvirágzásban és fogja ezután is segíteni.

Igy folyt le e reám nézve feledhetetlen nap, mely naplóimnak mindig kedves pontját fogja képezni, s melyre mindig édes emlékek fogok visszagondolni.

Dali Ádám,
bágyoni tanító.

Népnevelés.

Dézs, sept. 30. 1869. — A mult kedden tartott választott közönségi gyűlésben olvastattott fel tanfelügyelő Boér Károly urnak a városi közönséghez intézett felszólítása, melyben a népnevelési törvény értelmében felhívja a közönséget, hogy állítson fel felsőbb népiskolát vagy polgári iskolát, mivel az érintett törvény értelmében az 5000 lakost számláló városok ilyenmű iskolákat felállítani kötelesek.

Ezen átirat tárgyalása alkalmából a szónok urak által az egész nevelésügyi törvény éles bírálat alá vétetett, s abban nem láttak egyebet, mint hogy a kormány a népnevelés ügyére befolyást kíván gyakorolni. Ennek káros következtéseit fejtegette a szónokok nagyrésze. D. K. már azon idők bekövetkezését látta lelki szemével, midőn a protestánsok megégették s a jezsuiták behozták s iskolákba tanították; kikelt a közönségi iskolák ellen, melyek a nemzetiséget veszélyeztetik, a felekezeti vagyont kockára teszik, s az egyházi önkormányzatot meggyengítik s nyíltan kimondja, hogy az említett törvény érintett ezkike Dézs városat nem kötelezi, mivel nem bír 5000 lakossal. R. P. elismeri a népnevelési törvény szabadelvűségét, s hogy az a legerősebb alapokra van fektetve, a felvilágosodás szelleme szerint, de miután nekünk szépen virágzó felekezeti iskoláink vannak, melyekbe vallás és nemzetiségre való tekintet nélkül az oktatás javadalmában eddig is részeshülhetett mindenki, kérdés, ha van e szükségünk közönségi iskolákra?

A mi a felsőbb népiskola vagy polgári iskola felállítását illeti, előbb megfontolandónak tartja, hogy a város anyagi állapota megengedi e ilyenmű költségek hordozását, azért egy bizottság kinevezését indítványozza, mely a nép- és polgáriiskola szükségességéről, s városunkra nézve célszerűt vol-

más utczára töltenek, melynek hazai egyről egyig téglából épültek. Homlokzataik, melyeket alig oszt meg egy-egy magasan alkalmazott ablak, sejteti sem engedik ama kényelmet, mely megettök feltalálható. Lépjünk be tehát a szűk utcaajtón, hadd szemlélhesünk a ház belsőt.

Egy téres, nyílt udvarra jutottunk, melyet széles tornász kör; arra nyílnak a szobák egész sorai, s ha elrostélyozott ablakaikat, elrekesztett ajtókat vizsgáljuk, hasonlónak találjuk azokat az állatsereglet ketrezeihez. A tornászok felett még két, három emelet van, a melyek szellősebbek és világosabbak, mint a földszinti osztályok.

A veranda oszlopait, az ablakok rámaát, a falakat, gyakran magát az udvart is festmények díszítik, kirívó színezettel; a szobák, az ágyak és aszékraéyek, butorok és eszközök nagyobb számának kivételével, nem tartalmaznak egyebet, mint a mit a legszegényebb gunyhójában is feltalálunk, ha szintén a ház tulajdonosa a fél falut is bírta.

Egy másik téglapütel, mely külsőleg a többi házaktól miben sem különbözik, a templom, a melyben folyvást tart egy inkább titkoszerű, mint épületes bálványozás. Aljunkt meg kissé az ajtónál, s nézzük meg az utálatos bálványképeket, a homályosan égő gyetyákat, a furesábbnál furesább díszítvényeket, a szentélybe vezető széles és magas lépcsős karzatot; a lég tele tömjén illattal, mindenféle képtelen alakú képek, halljuk a papok habarását, mely dudu hangjához hasonlít, s mintegy megkönnyebbülve érezzük magunkat, midőn ismét az utca frissebb légkörébe lépünk vissza. A szögleten áll egy máasodik templom, nem tömjén füst barnította falakkal, hanem egy nyílt oltárral, melyen minden elmenő tiszteletet tehet a virágajándokokkal felközörözött kedvenc bálványának.

Déltől este felég az utczák ki vannak halva, oly csend van mindenfelé, milyent nálunk nem is képzelünk. A bennszülöttek is kerülnek lehetőleg a forróságot, ezért szűntel a kereskedés és vásár-

táról s a város vagyoni állásáról véleményes tudósítást teygen; bevárva a küszöbön levő népszámlálás eredményét, melyből megtudjuk: ha vagyunk e 5000-en? s az érintett törvény kötelező ereje kiterjed-e reáuk is.

Gy. F. ha bizonyos lenne benne, hogy a jelen kormány állandó lesz, nem találna akkor aggodalomra, de ki áll jót csak 2 hónapig is a jelen kormány fenállásáról, s ki tudja az ezután következő kormányférfiak mikéut fogják felhasználni befolyásukat a népnevelés ügyére. Egyébiránt a bizottság kiküldését pártolja.

Eloők nem tenné függővé ez ügyet a népszámlálás eredményétől, s kimondandónak véli, hogy polgári iskolákra szükség van, s annak felállítását óhajtuk.

R. P. megjegyzi, hogy azt nem tehetjük, mielőtt számot nem vetünk magunkkal, ám állitsion fel a kormány, ha jónak látja, de mi, ha módunk nincs, nem tehetjük; végre a bizottság kinevezése lön elhatározva.

Általában a szónok urak nem sokat beszéltek a nép- vagy polgári iskolákról, hanem a közönségi és felekezeti iskolák jelenleg annyira divatossá vált égető kérdéséről vitáztak, némelyek elég az envedélyességgel s felekezeti elfogultsággal; pedig nem az volt a kérdés, hanem az, hogy legyen e polgári iskolánk, mire a többnyire polgárokból álló Dézs városának oly nagy szüksége van. A kormány föfelügyeleti joga az iskolákra nem új dolog, s nem csak az érintett törvényekben iratott meg először, kimondják azt a régi törvényeink is; ezen föfelügyeleti jogot pedig minden alkotmányos érzelmű ember oda magyarázta, hogy a kormány ügyeljen fel arra, miszerint a népnevelés ügye virágozzék, az iskolák jó állapotba legyenek, s eredeti elrendeltetésüknek megfeleljenek, hol nincsenek jól rendezett felekezeti iskolák, ott közönségi állitassanak, hol a közönségi vagyon nem elégséges, államsegélyvel. Azért uraim ne mistifikáljunk, s csupa ellenzéki viszkotegből a kormány intentiont ne gyanusítsuk, s ne gördítsünk eleibe akadályokat, a már különben is szentesített törvények életbeléptetésének.

A mi születünkrol.

Kolozsvár, oct. 7. 1869.

T. szerkesztő ur! Mig egy közönséges faluban — melynek bortermelei számára innen a nagyobbacska lámpájú városból a késő születelés előnyét hirdetgetjük — a legkisebb birtokos is be tudja várni születjére legalább az országos hírt Gálnapot: addig mi, jó kolozsváriak, szülőhegyeink termésének nagy részét a mai napig már lepredáltuk. Valóban a megszedést nem jelezhetjük más szóval. Gyönyörű őszi napjaink a fagyos tavasz által csekélyre szabott, a reudetlen nyár alatt megszorított fűrtjeinket csaknem váratlanul javítani kezdtek, annyira, hogy meglehetősen asztali bort várhatunk. De nem volt ki a várakozásra biztasson, s ha kell intsen! Legjobb expositioju hegyeink, milyenek a Brétfő, Szentgyörgyhely, Nádastere sat. még egészen zöldek; de fűrtöt már alig találai rajtuk. Pedig a szép napok után egy pár deres éj borunkat nemcsak bővebb, hanem a hég vékonyodása következtében bizonyosan zamatosabbá is tette volna. — Szedje le az ur megmaradt szőlőjét — riasztott

las. Az arusok boltjokban alusznak s észre sem veszik, midőn egy egy paria-kutya valamely étket elkap. Csak a bazar könyvtársa nem veszi igénybe az általános nyugalmat; papaszemmel orran oly annyira belemorult ő tudósága egy könyv tanulmányozásába, hogy közeledésünket észre sem veszi, s egész kéayelemmel engedé, hogy könyvkészletét össze-viszsa forgassuk. E boltban, mindenféle papiron kívül, találunk egy tekintélyes irodalmat csinos vászonkötecskékben. Egy némely kötet fel van nyitva, hogy a képeket is lehessen látni, ezek legtöbbyire indus isteneket és jeleneteket ábrázolnak az indus híregéből.

Az ágyat éjjel és nappal különbözőleg használják. Ez egyszerű és csinos butor a család kezevetje; az európai székek kínálja vendégét, az indus a tsarpoyt (ágy) ajánlja fel kényelmére. E felett az ágy a gyerekek játék helye.

Egy némely házból különös zörgés, csattogás hallszik; ha az ajtón betekintünk, látjuk, hogy ezt egy olaj- vagy magórló szerkezete okozza, melyet egy nagyon elsoványkodott tehén hoz mozgásba. Itt az őrlést oly formán végzik, mint a bibliai korban terék; két lapos kő közé űntik a magot.

Naplemente előtt egy órával — itt az éj hirtelen áll be — a falu népe ébred az délutáni álomból, de csak rövid időre. Csakhamar ismét üresek lesznek az utczák s a verandákon élénk élet kezdődik; a hinduk főledele egy nagy tál riza körül ül össze a család. Esznek, meynit csak gyomrukba dughatnak; azután leheverednek az ágyra, s elalvás előtt egy jót pipáznak az emésztés elősegítésére.

E közben a bazar olajlámpái is lassanként kialusznak, s a falu felett siri csend terül el; csak az éji ör éles rikoltása, s a kutyák és sakalók ordítása a hozótban riaszt fel olykor olykor alkunkból.

(Eur.)

fülszép üzi napjainkat magaslatló ábrándjainkól a pástör — ha azt akarja, hogy a temételen rigó má jó madarak egy szemig le ne takarítsák. Mit volt mit tenni? Mi, kik déli 12 órakor szüretől még nem is gondolkozánk, a fenn is irt madaraktól felszünkben, természetesenek etére már hazaloptuk. És ez, uraim, a Kómál s tán Bor nyumál kivételével — már évek óta így megy! Néha ugyan adott tán némi életjel a communitás e tekintetben is; de a mezei rendőrség nem intézkedett, eredményre legalább nem vezetett. A főhegyzardák közül — tudtomra — a brétfői gyűlést hirdették; meghittak abba néhány embert, ki a hegybe; pástört a mult hideg őszszel is ott tettek, mert olyan zimankós időben oda kimászva jobban kiderül, hogy ki a pástörnek való! Végre is, a csász parancsot kapott, hogy a szőlőszedő féltől okvetlen elkerje irásos engedélyt; de az volt a baj, hogy a megelőző rendeletet a kapukra kiragasztani efeledték. Egyébiránt nem volt nagy kár! Mäskor kiragasztottuk; de mit ért, ha szavainak értelmét exquaint nem volt erőnk! Így lett, hogy szőlőnk nagy része már félieren régen a piacra került.

Jól tudom én, hogy a gazda birtokával szabad; hogy földjét, melyről adót fizet, s melyet méreg drágán dolgoztat: joga van tetszés szerint használni; de azt is hiszem, hogy minden közös kerítés által védett, közköltsegen pástörtolt határnak általános törvényei megvannak — legalább papíron — s azoknak minden birtokost egyiránt kötelezni kellene. Szorosan be kell ide tartozni bizonyosan a szőlőhegyeknek is, különösen ott, hol nemcsak gyümölcs, hanem bortermelésről is lehet szó. E tekintetben a figyelmet Kolozsvár szőlőhegyei is megérdemelnék.

Városunk határa az erdélyi borcontingenshez 470 cas. holddal járul; ez ősszeg Kolozs megye 62 bortermelő községei szőlősenek $\frac{1}{4}$ része. Csak 80 irtot számítva egy évi munkára holdankint, 14 ezer irtónál többet kiad a birtokosság esztendőnkint. Azért mondám, hogy hegyeink a figyelmet megérdemelnék. Borunknak ugyan kivitel híre nincs; erre törekedni kívánt mostani válfajainkkal alig is van joga; de az igaz, hogy befogyasztásra kellemes, vékony bort termelünk, s hogy többet ne mondják, sok esetben tisztább borhoz juthatunk azoknál, melyek közpiazuákra kerülnek. Ha hegyeink válfajait úgy ismerém, hogy azok, mint csomageszölők szerepelhetnek a piacon, mint tán többet jövedelmező cikik ellen nem is emelnék szót. De jól tudom, hogy kövér, király, Járóván inkább későn érő s boruk való válfajaink nem csomageszölők s kivált éretlen eladva — mint az évek óta foly — a közönségnek inkább kárára, mint hasznára vannak.

Azt a kérdést vagyok bátor hát e nemes város érdemes communitása eleibe terjeszteni: bor-, vagy csomageszölő-termelőknek tekintésük-e hegyeinkben magunkat? Mert a közelebbi évek arra tanítottak, hogy közköltsegen pástörtolt hegyeken az egyetértés kivihetlen s hajthat ugyan néhánynak hasznót, de kárt többnek okoz. En, részéről, Kolozsvár hegyeit fekvésüknél, tulajuknál s még ma válfajainknál hiszem, s bizton remélem, hogy a város érdemes communitása is belátja azt, hogy e dologban bizony már komolyan kell intézkedni. Nyilatkoztatásnak bar csomage-, vagy bortermelőknek, nem bánom; de azt kérhetjük mindnyájan, hogy a hozszu tél folytán, már jövendőre oly rendszabályokat nyerjünk, melyek aegise alatt tiszteletben tartásuk a közjó kívánalmait s jogait élvezze az egyes. Lapjaink — kitelhetőleg városunkból is szorjak a világot; baj lenne, ha azt jegyezék meg valaki, hogy, mint a hamis lámpa, csak előre világítanak, a környezetet, a háttér sötétben marad!

Köcsi Károly.

Napi hírek.

— Királyné 5 felsége Ischlból már elutazván, oct. 5 től 7-ig Bécsben, oct. 8-án tud pedig bizonylatlan ideig Gödöllőn fog tartózkodni.

— Szd. A piski petroszenyi vasút, mely a szilvölgyi közsényaiparra oly nagy fontosság, s melyben két év óta biarió szorgalommal folytak a munkálatok, a rendkívül sok nehézségeket nyújtó talajviszonyok s a kedvezőtlen időjárás miatt nem leend a szerződésleg kitűzött időre készen, következésképpen nem is adhatuk át akkor a forgalomnak. A gőzmozdony már rohog a Szirel völgyön egész Varaljai (sub Csetatyé); Bodrogfalva és Hászeg közt átmege a Szirel folyóra épített hidon és Boldogfalva és Csopca mellett Onaba de sub Piatra nevű faluskáig halad. Az építéshez szükséges anyagokat szállító mozdonyok naponként megteszik ezen utat. Folyó hó végeig a szárnyvonal Pujig készen leend. Az állomáshelyek és melléképületek egy pár helyt már készen vannak, másut pedig, u. m. Krivadiában Petroszenyinel gyorsan dolgoznak kiépítésükön. A kisebb földbeomlások már eddig is sok akadályt görditének, kivált Merisor környékén a vasuti építkezés elé; nemrég pedig a folytonos esőzések következtében a hábitzai nagy alagut előtti 8 öl mélyesü földgágyán egészen betemetetett, Merisor vidékén

egyébiránt az építkezés szokatlanul élénk forgalmat és mozgást borosított meg. Több mint nyolcz ezer olasz és más idegen munkás van itt, kik naponként 2 frt, 2 frt 50 krt keresnek meg, Barakkok s étkek, italok s más árucikkkel telt bódék nagy számmal szemléltetők az egész pályahosszában. Bónszülött munkások nem igen dolgoznak a pályánál, és így a szorgalmas és rendkívül takarékosan élő olaszok kezéin keresztül minden második hét postanapján ezekre menő pénzösszeg költözik ki az országból. A jövő év aug. havában valószínűleg e szárnyvonal is egészen használható állapotban leend.

— A honvédszázalójak állomáshelyei. A honvédelmi miniszterium rendelete szerint a 82 honvédszázalój a következő helyeken fog állomásozni: Pest, Félegyháza, Szeged, Szabadka, Zsombor, Ujvidék, Mező Tur, Gyula, Nagy Szalonta, Nagy-Varad, Arad, Boros Jenő, Zsombolya, Uj Pécs, Vinga, Csakova, Oravicza, Lugos, Szászváros, Gyula Fejérvár, Nagy Szeben, Szent-Agotha, Brassó, Kézdi-Vasárhely, Ebesfalva, Csik-Szereda, Maros-Vasárhely, Szász-Régen, Nagy-Enyed, Kolozsvár, Naszdó, Dézs, Mármaros-Sziget, N. Szőlős, Munkacs-Ungvár, Eperjes, Löcse, Kassa, Sator-Alja Ujhely, Nyiregyháza, Nagy Kalló, Szatmár-Németi, Nagy-Karoly, Zilah, Debreczen, Karczag, Tisza Fűred, Miskolcz, Eger, Jász Berény, Rima Szombat, Balassa-Gyarmat, Besztercebánya, Közahagyó, Zsolna, Trencsen, Nagy-Szombat, Pozsony, Szt. Fejérvár, Nyitra, Léva, Ipolyág, Érsek Ujvár, Buda, Tata, Paks, Mobaes, Pécs, Szigetvár, Adard, Veszprém, Papa, Mosony, Soprony, Szombathely, Kőrönd, Nagy Kanizsa, Alsó Lendva, Varasd, Zágráb, Verbőcze és Vukovar.

— Mint a „Herm. Ztg.“-nak Brassóból írják, a határszabályozó bizottság megjárta az Oláhország felőli határszéléket a Nagy Tatar mellett elvonuló boldai utól a Moldvába szögellő harmas határszél, az az a Csilianos bavaig; a határt ki is jelölték, de részint a mostoha idő, részint mivel az érdekelte községek nem küldöttek képes és kellő helyismerettel bíró egyéneket a bizottság tájékoztására, kénytelen vala a bizottság munkálkodását félbeszakítani. Azon ajánlatot fogtak tenni a kormányának, engedjen jövő tavaszig határidőt az illető községeknek és nagy birtokosoknak arra, hogy a birtokaik határaitra vonatkozó hiteles adatokat összegyűjthessék s a vegyes commissio feladataival jobban megismerkedhessenek. Masolatok és kivonatok fognak közreadatni az 1792 diki határkijárási munkálattól, mert ennek kellend most is irányadónak lenni, miután azon idő óta sem harcz, sem a portálva költő újabb egység nem másita meg a határokat. Azonban 1792 óta tetemes változások történéthetvén a magánosok birtokaiban, a tulajdonosi jog felett a két országban érvényben álló polgári törvények szerint kellend dönteni. E magán birtok közé tartozik a Zágón által igényelt terület, a Hercegpatakaig terjedő Kis- és Nagy-Boia; a közseg tulajdonosi jogat oklevelek és haszonbéri szerződésekkel kívánja bebizonyítani, mihelyt ezt megteszi, a kérdéselt terület diplomatiail uon részére kijelölteik s az oláh vám a Hercegpatakan tulra fog átveteni. A brassai levelező a Hercegpatakat vélné legalkalmasabb határszélnek, ha mindjárt kisajátítás utján is kellene azt eszközölni; bar az okmányok alapján itélt bizottság elismerte azon elvet, hogy a két állam polgárainak magán birtoka, barmelyik ország területen fekszik is, meg nem másítható.

— Andrassy Gyula gróf miniszterelnök Terebes községének Zemplénmegyében, mely birtokát képezi, egy szép, tagas épületet ajándékozott, azon feltétellel, hogy az felekezett nélküli közsegi iskolának rendezessék be. Ez épület előbb zarda volt, s nemrég vette meg a gróf 2,500 forintot.

— Az állam számvitelianból tartandó rendes államvizsgálatok czeljabal Nagy-Szebenben államvizsgálati bizottság által tartván fel: elnökévé Schuster József pénzügyi tanácsos, tagjaivá pedig Kovács József számtanácsos mint eladó, továbbá Babits Márk számtiszt és Hienésch Frigyes adó-és vambivatali fő osztályu tiszt, nevezettek ki a pénzügyminiszter által.

— Az előleges színházi jelentés tudatja, hogy oct. 16 kán az előadások megkezdettek, s e hó második felében egy 12 számból álló rendkívüli bérlét nyitának.

— Azon vasuti hid alapját, mely a Tiszán át fog építtetni, a mult heten rakták le Agyonél a Tisza partján. Eleinte a vasuti társaság egy francia hídépítő társaság tervei felé hajlott, mely már bazánkban a szobbi, nánai és szegedi hidakat építette, de utóbb az amerikai modor lön elfogadva. A hídnek e szerint a folyó medrében nem lesznek oszlopai, hanem csak a két parton lesz hatalmas oszlopzattal ellátva; a folyó medrén keresztül egyetlen merész ivboltzat fog átyni.

— Xantus János Friedwadszky János muzeumi őrhöz érdekes leveleket intézett Chinából. — Az első levél Ningpo-ban, jul. 10-ről kelt, hová Sermage gróf horvát hazánkivál (ki a „Friedrich“ hajón tiszt) ment, s már is érdekes gyűjtéseket eszközölt, melyek egy részét utnak is indította. Kongszó várost, hová Sanghaéből utazott, szépnek írja le, a házak mind kőből vannak építve, eszép fedéllel. — Meglátogatta a budhista ko-

lostort és templomokat is, melyekben a szürke selem dominóba öltözött szerzetesek imádkoznak. — Bajuk sehol sem történt egyéb, mint hogy a falusi nép kinevette és sajnálta őket, mint csunya embereket. — Rizst, kendert, théat, selymet is termeszt a nép; a kolostornak van rizsmalma, theaszárítója, kenderfonója, selyemszövődéje, azonban mind igen primitív szerkezetű. — Ningpo-ban van egy lételemes pagoda, mely Krisztus előtt 400 évvel épült, s ma is jó karban és teljes használatban van. — Tetejéről gyönyörű a kilátás.

— Rómer Floris kitűnő régészünk, több ausztriai és olasz muzeumot szándékozik meglátogatni és tanulmányozni, valamint Napoly, Róma, Pompeji és Athene múkincseit megzemlélni. E czélből a magy. közokt. miniszter s a közös külügyminiszter részéről a szükséges ajánló leveleket megkapta minden magyar orszákt követséghez és kereskedelmi ügynökséghez.

— Régiségeket találtak Szombathelyen egy olajgyár alapjának ásatása alkalmával. Találtak egy darab arany Valens császár korából, tiszta, nemes ércz, egy és fél arany súlyu. Találtak több római rézpénz, két kis mécs agyagból, az egyik kisebb, a másik nagyobb; több darab könyvtartó üveg (phiale lachrymalis.) Végre téglákat letek M. R. C. betűkkel.

— A párisi Hippodrome október 1-jére virradóra földig égött s ez alkalommal egy fal embereket is nyomott agyon.

— A budai hegyeken, eddigi számítás szerint körülbelül 80,000 akó bort szűrték.

— Egy szerencsétlen milliomas. A bécsi jeunesse dorée egyik kiváló tagja, az if. milihos Lagusius tegnapelőtt többek társaságában kilovagolva, lova megbokrosodott, vele együtt elbukott s a szerencsétlen if, ut úgy összetört, hogy néhány percz múlva meghalt.

— (Beküldött.) Bécsnek még külvárosaiiban is vannak üzletek, melyekben fenytési kellekek nagy választékban a legújabb divat szerint és igen olcsó áron kaphatók. Olvasónkink nagy részenek szolgálatot vélnék tenni, ha egy ilyenre különösen figyelmeztetjük. Ez „Antonia Morgencier, Modisten und Stroh-hut Geschält, Wien, Lerchenfelderstrasse Nr. 51.“ czeg alatt Bécsben egy új üzlet, melynek fiatal tulajdonosnöje (ki a legújabb divatüzletekben dolgozott) tudja vevőit kiválóan izletes uszerrel munkákkal kielégíteni, feltűnő olcsó árak mellett. Vidéki megrendelések a legrövidebb idő alatt teljesíttetnek és posta távvellel elküldetnek. Az üzlet már is virágzásnak örvend és saját meggyőződésünköl is — írja a „Frauenwelt.“ — mindenkinek ajánlhatjuk. Mai számunkhoz a részletesebb hirdetés is mellékelve van.

— (Neerolog.) Fülöp Vadai György, nagy gyermekei Etelka és László keseredett szívvél jelentik szeretett nője s illetőleg édesanyjuk Krisztóri Irén életének 29-dik, boldog hazaságának 9-dik évében 5 heti súlyos betegsége után tíűdőzésben történt halálát. Hült tetemei folyó év oct. 1-én délutáni 3 órakor a m. igeni lakóházoktól a sárdi családi sírboltba helyeztettek.

Kimutatás

a kolozsvári kisegítő pénztár-egylet forgalmáról szeptember havában 1869.

Bevételek:

Pénztármaradék a m. hórol	91,113 ft 32 kr.
Havi, rendes és rendkívüli betételek	110,799 „ 27 „
Könyvdíjakban 80 uj tagtól	80 „ 30 „
Kamat, reldj és váltodij	8,631 „ 44 „
Bélyegdíjakban	461 „ — „
1098 tag által visszafizetett kölcsön	454,270 „ — „
A bevételek összége	665,355 „ 33 „

Kiadások:

1109 tagnak kölcsön	488,290 ft — kr.
Tisztviselők fizetése	349 „ 67 „
Irodai kellekre u. m. nyomtatvány	13 „ 55 „
Bélyegre	480 „ — „
Kamat	74 „ 93 „
Segélyezésre	10 „ — „
Butorra	11 „ 50 „
Tőke-visszafizetés	103,280 „ 73 „
Pénztármaradék	72,844 „ 95 „
	665,355 „ 33 „

Kolozsvárt, szeptember hó 30. 1869.
Taufner Ferencz, Geltch János, Wagner Frigyes, igazgató. könyvvezető. pénztárnok.

KÜLFÖLD.

A „Journal Officiel“ október 3-ról kelt császari rendeletet közöl, melylyel a törvényhozó testület nov. 28-ra hivatik egybe; a kormány tehát jónak vélte figyelmet kívül hagyni a Keratry által előidézett agitációt. Egyidejűleg a „La Presse“ több miniszter lemondásáról értesül és az alább következő miniszteri névsorozattal szolgál olvasóinak: Olivier belügy, Segri igazságtgy, Schneider közmunka, Talhuat kereskedés és földmívelés. Magne, Latour, d'Auvergne, Leboenf, Rigault de Genoully, Bourbean és Chasseloup-Laubat megmaradtak; Foreade állítólag szenatorrá és a civilista főfelügyelővé fog nevezeteni; vegre a császari ház miniszteriumi és a belügyminiszteriumabeli sajtóosztály elölröltetnek.

Napoleon császár okt. 1-jén, miután Pietrivel dolgozott, koscsiba ül, sétát teendő a parkban, a

sárga kapun keresztül egész Fouilleu-éig hajtattott; ott kiszállott és hadsége, de Reille karján körutat tett a sikon, és csak fél hatkor tért vissza a palotába. — Október 2 dikan a minisztertanácsban elnökölt; ez csak 10 óra után kezdődött. — Valamennyi miniszter jelenvolt, — s a rendőrfőnök Pietri is.

Napoleon császár udvaránál — mint az „Indep. Belge“ írja — ismét sokat foglalkoznak a háboru és béke kérdésével. Két párt áll egymással szemközt. Az egyik párt a lefegyverkezésről egy győzelmes háboru előtt, mely Franciaországot Európa élére helyezné, semmit sem akar tudni — a másik párt pedig az általános lefegyverkezést sürgeti. Mindkét párt még mindig egyforma erejű. E tekintetben a „Peuple“ és a Journal des Débats“ közti tollharcz igen érdekes. Ez utóbbi lap azt kérdé a félhivatalos laptól: „Hiszi e a „Peuple“ hogy a francia kormány a badeni kérdésben tehet valamely fontos lépést, a nélkül, hogy előbb a kamarák nézetét meghallgatná? A „Peuple“ a felelettel mostanáig adós maradt.

Flórencz, okt. 2. Az igazságügyi miniszter körirata a főügyészekhez tudtul adja, hogy a kormány nem ellenzi, miszerint némely püspökök a zsinatra elmenjenek; de föntartja magának a további intézkedéseket mindaz ellenében, mi az ország törvényeit és közzogát megsérthetné.

Berlin, oct. 5. A mai „Kr. Ztg.“ megozáfolja a lapoknak állítását, mintha a porosz koronahercegnek Bécsben való látogatását idegen közvetítésnek kellene tulajdonítani; a meenyiben, e lap szerint, ezen látogatás előzményei nyilván hivatalos uton eszközöltettek.

Madrid, oct. 5. A cataloniai bandák a csapatok közelgésére kereket oldottak; és a város lakóinak gazdagabbjaira sarczot vetettek ki. A cataloniai vaspályák legnagyobb része elrontatott; a Franciaországba vezető vasutvonal sértetlenül hagyatott.

A „Public“ szerint a török-egyptomi kérdés tizenegy nap óta egy lépéssel ném jött közelebb a megoldáshoz. Remélhető mindamellett, hogy Nubar basa Kairóba érkezése, ki Párisból indult az egyptomi fővárosba, gyorsítani fogja az alkudozások menetét.

Az összejelkőzés természete, valamint a megoldására alkalmas eszközök iránt a nagyhatalmak állítólag egyetértének, sőt most Poroszország is, mely kezetben távol tartotta magát a vitától, oda utasította volna stambuli képviselőjét, hogy a többi követhoz csatlakozzék, kik béküllekey magatartást ajánlanak a portának.

A török-egyptomi conflictusról ismét komolyabb hírek keringenek. Ismail basa egyptusi alkiralyának napjai megszámlálva, helyét mihamarább Mustaza Fazyl basa foglalná el. A Khidiv, ezen hírek szerint, nem engedett a porta azon követelésének, mely szerint az évi budgetet jóváhagyás végett a szultán elé kell vala terjesztenie; sőt azazal sértette meg a portát, hogy épen most volt fel egy 35 millió franknyi kölcsönt, melyet hadi készületeinek betejezésére fordít.

Az „Allg. Ztg.-nak“ írják a lengyel határról, hogy a pétérvári kormány már legközelebb el akarja törölni a helytartói állomást Lengyelországban. A viztuai kormányzóág egy része Litvániához és Kis Oroszországhoz csatolatnák. Ha e hir valósul, új és pedig döntő lépés leend Lengyelország teljes oroszosítására, mely valóban a legszembetűnőbb módon vétetik foganatba.

Mint New Yorkból sept. 30 ról távirják, az ottani republicán államgyűlés a nemzeti adósság érczpenzben fizetése, a honosított polgárok teljes oltalma, a negerek szavazatjoga, és Cuba hadfolytatói jogának elismerése mellett nyilatkozott.

Legújabb.

Berlin, oct. 6. Az országgyűlés ma nyitotta meg. A trónbeszéd constataja, hogy az állam pénzügye — daczára a béke fenmaradása iránti biztosságnak — nem alakult kedvezőbbé, hogy az 1870 ki államháztartásban — a kiadások lehető megszorítása mellett is — a bevételek és kiadások közötti egyensúly nem állíthatott helyre; hogy ennél fogva kénytelen a kormány adóptótleköt venni igénybe.

A trónbeszéd megéri az előterjesztményeket, melyeknek a házhoz be kellend adatniok; ezek közt van a kerületek rendezésének javaslata, egyelőre a hat keleti tartományra vonatkozólag. Továbbá constataztatik, hogy a kormányának gondos törekvései: hogy a béke fenntartassék, és a külföldi hatalmakhoz való viszonyok minden megaboritástól megóvassanak — eredménydusak voltak; reméli is a kormány, hogy a jövőben is ezen értelemben követendő politikája ugyanolyan örvendtes eredményekre vezetend, t. i. az összes külhatalmakkal békes és barátságos viszonyokra, a forgalom kifejlődésére. Németország tekintélyének és függetlenségének megóvására.

A „Prov. Corr.“ így ír: A porosz koronahercegnek Bécsben a császari udvarnál való látogatását mindenütt egész joggal fogták fel jelentős tény gyanánt, azon körülmény tekintetéből: mily fontosságot tulajdonít mind a két kormány a barátságos viszonyok megújult tanúsításának; s valóban a koronaherceg látogatása ily értelemben

